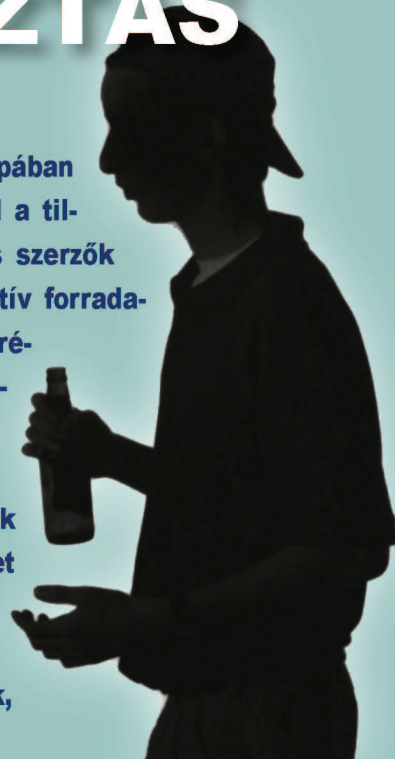

FIATALKORI ALKOHOLFOGYASZTÁS

Számos kutatás számolt be arról, hogy Európában a fiatalok körében jelentős mértékben terjed a tiltott és legális szerek fogyasztása is. Egyes szerzők a „lerészegedés új kultúrájáról”, „pszichoaktív forradalomról” írtak a kilencvenes évek fiataljai körében. A fiatalok fogyasztása iránti megnövekedett érdeklődéshez hozzájárult az is, hogy rájuk a veszélyesebb, problémásabb fogyasztási szokások jellemzőek. Míg az idősebb korosztályok inkább gyakrabban, de esetleg kisebb mennyiséget fogyasztanak, addig a fiatalokra az alkalmi, hétközi alkoholfogyasztás jellemző, amikor azonban koncentráltabban, egyszerre nagyobb mennyiséget isznak, és nem ritka a lerészegedés sem.

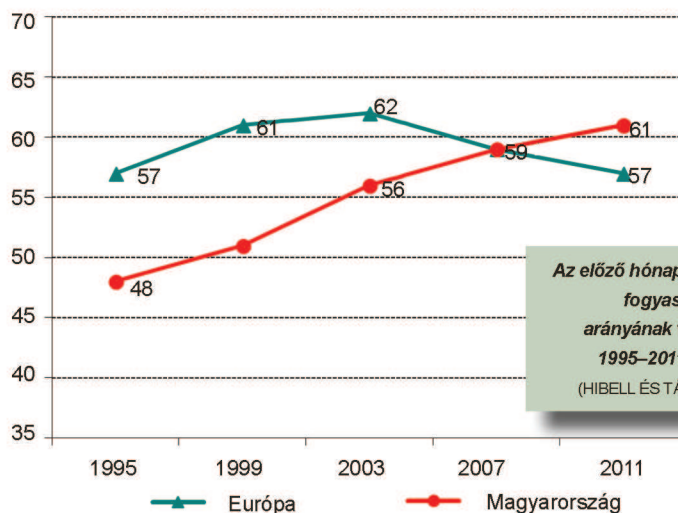

A fiatalok nem csak a fogyasztás mennyisége vagy jellege miatt vannak inkább kitéve az alkoholfogyasztás ártalmainak, mint a felnőttek. Gyakran isznak közterületeken vagy nem biztonságos szórakozóhelyeken, gyakran isznak olyan helyen, ahonnan *haza kell menni* (és nem biztos, hogy van mivel), gyakran isznak olcsó, rossz minőségű italokat, és gyakran nem ismerik az alkoholfogyasztás kevésbé ártalmas formáit.

A tinédzserek megnövekedett ital fogyasztása és fokozott veszélyeztetettsége indította el azt az európai kutatássorozatot (ESPAD – European School Survey Project on Alcohol and other Drugs), amely 1995 óta négy évente ismétlődően vizsgálja a 16 éves, iskolában tanuló fiatalok alkohol- és egyéb drogfogyasztásának, valamint dohányzási szokásainak változását Európa országában. Az alábbiakban e kutatássorozat néhány alkoholfogyasztásra vonatkozó eredményét mutatom be.

Annak ellenére, hogy a magyar felnőtt lakosság alkoholfogyasztása évtizedek óta nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedően magas, a kutatássorozat kezdetekor ez a kiemelkedő

mértékű fogyasztás a tizenévesek körében még nem mutatkozott. 1995-ben Magyarország az olyan európai országok közé tartozott, ahol a fiatalok alkoholfogyasztását jellemző mutatók

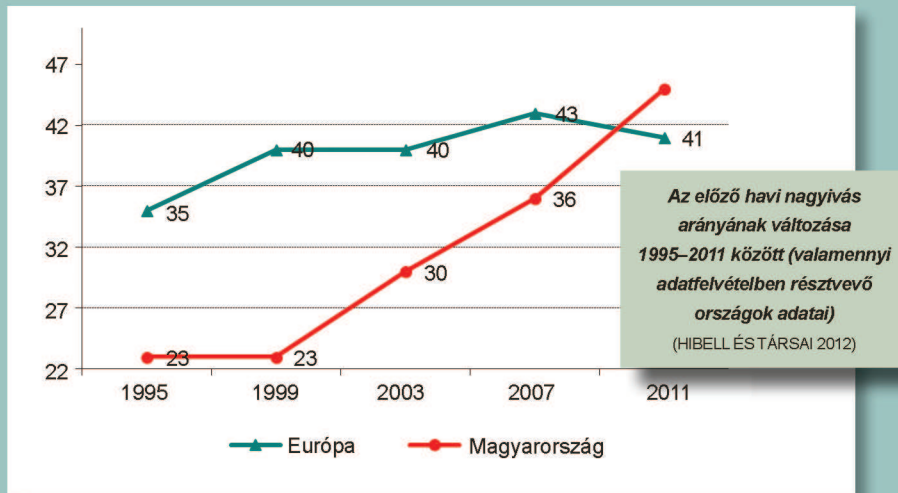
Az előző hónapban alkoholt fogyasztók arányának változása 1995–2011 között
(HIBELL ÉS TÁRSAI 2012)

elmaradtak az Európa számos más országában megfigyelt értékektől. Nálunk akkor a kamaszok 48%-a fogyasztott alkoholt a kérdezést megelőző hónapban, és 4% volt azoknak az aránya, akik kifejezetten nagyobb rendszerességgel, havi 10 vagy több alkalommal ittak. A kutatásban résztvevő országok adataiból számolt átlag alapján ekkor az európai kamaszok 57%-a ivott az előző hónapban, a 10 vagy több alkalommal alkoholt fogyasztók aránya pedig 6% volt.

Az 1995 és 2011 közötti trendeket tekintve Magyarországon jelentősen nőtt az előző hónapban alkoholt fogyasztók aránya és az utolsó, 2011. évi felmérés eredményei szerint a diákoknak már 61%-a ivott legalább egyszer valamilyen alkoholtartalmú italt az előző 30 napban. Nőtt a nagyobb rendszerességgel, 10 vagy több alkalommal alkoholt fogyasztók aránya is (a 2011. évi érték 6% volt).

Európa számos országában az alkoholfogyasztás gyakoriságát jellemző mutatók szintén nőttek 1995 és 2003 között, ez a növekedés azonban 2003-ban megállt, és az utolsó két adatfelvétel adatai már enyhe csökkenést jeleztek az Európa egészét jellemző átlagban. Ennek következtében mára az előző hónapban alkoholt fogyasztó fiatalok aránya Magyarországon már magasabb az európai átlagnál.

A magyar diákokat nemcsak az összefogyasztás eltérő trendje különbözteti meg számos európai társuktól, hanem az italfogyasztás italfajtánkénti szerkezete is másképp alakult. A kérdezést megelőző hónapra vonatkozó fogyasztási adatok alapján a sörfogyasztás Európában 1995 és 1999 között nőtt, majd 1999 és 2011 között csekély mértékben csökkent. A magyar adatok ezzel ellenkezően, az 1995 és 1999 közötti stabilitás után 1999 és 2011 között nőnek, azaz a sörfogyasztás akkor kezd terjedni nálunk, amikor Európában mérséklődik. A tömény italok fogyasztása Európában 2003-ban látszik a legelterjedtebbnek, majd utána az előző hónapban fogyasztók aránya csekély mértékben csökken. A magyar adatok 2007-ben szintén a tömény italok visszaszorulását jelzik, ezt azonban az európai trendektől eltérően 2011-ben újabb növekedés követte. Így a leg-

alább havi rendszerességgel tömény italt fogyasztók aránya ma nálunk magasabb az európai átlagnál. A magyar fiatalok borfogyasztásában bekövetkezett változás szintén eltér az európai trendektől. Míg Európában 1999-től folyamatosan csökken a borfogyasztók aránya, addig Magyarországon 1999-től folyamatos növekedés figyelhető meg, amelynek következtében 2011-ben az előző hónapban bort fogyasztók aránya Magyarországon húsz százalékponttal volt magasabb az európai átlagnál.

Az előző hónapban különböző típusú alkoholt fogyasztók aránya alapján tehát ma a magyar fiatalok körében egyértelműen a legelterjedtebb itálnak a bor látszik, ezt követik a tömény italok, majd pedig a sör fogyasztása. Ugyanakkor, ha az alkoholfogyasztás másik mutatóját, az elfogyasztott mennyiség italfajtánkénti megoszlását nézzük, egyértelműen megállapíthatjuk, hogy a magyar fiatalok az elfogyasztott alkoholt legnagyobb mennyiségben tömény ital formájában isszák meg. És ebben szintén jelentősen eltérnek Európa számos más országának diákjaitól, akik a fogyasztott alkohol mennyiségét többnyire sör formájában isszák meg.

A nagyívás vagy rohamívás – a ritkább, de akkor nagy mennyiségű, koncentrált alkoholfogyasztás – a fiatalokat leginkább jellemző ivási forma.

A nagyívás 1995 és 2007 között egész Európában terjedt a 16 éves diákok körében. Magyarországon a kilencvenes években, illetve a kétezres évek elején ez az ivási forma még kevésbé volt elterjedt. A 2011. évi európai adatok azonban azt

mutatták, hogy a nagyívás terjedése a legtöbb országban megállt vagy mérséklődött. Csupán négy országban (Szerbia, Ciprus, Görögország és Magyarország) regisztráltak további növekedést. A legnagyobb mértékű növekedése Magyarországon következett be, ahol az ESPAD-kutatások első évéhez képest közel megduplázódott az előző hónapban nagyívók aránya.

Összességében az ESPAD-kutatások eredményei arra utalnak, hogy Magyarországon, az európai trendektől eltérően, a fiatalok körében tovább terjed az alkoholfogyasztás minden formája. Míg a kilencvenes években a magyar fiatalok alkoholfogyasztása még viszonylag kedvező volt más európai társaikhoz képest, addig 2011-ben már az alkoholfogyasztás legtöbb mutatója alapján meghaladják az európai átlagot. Különösen kedvezőtlen, hogy nálunk nemcsak a pillanatnyi értékek magasabbak, mint sok más európai országokban, hanem a trendek is eltérőek, nálunk a fogyasztás további terjedése figyelhető meg.

Fontosnak tartom azonban hangsúlyozni, hogy a magyar fiatalok növekvő alkoholfogyasztását nem tartom speciális fiatalkori problémának, hanem csupán a felnőtt magyar társadalmat jellemző kiemelkedően magas alkoholfogyasztás fiatalkori leképeződésének. Meggyőződésem, hogy a magyar fiatalok alkoholfogyasztása csak a felnőtt társadalom alkoholfogyasztásával összefüggésben értelmezhető igazán.

ELEKES ZSUZSANNA